

(48) Jüri on pikem kui 2 m.

Ereltin tutkimukset kattavat vasta murto-osan aste-erojen ilmaisemisen ongelmasta, jonka selvittäminen on paitsi viron kielen kannalta tärkeää, myös yleisen kielitieteen kannalta erittäin tärkeitä.

Haldur Õimin esitelmä käsittelee syvärakenteen sanastoluokkia etupäässä Fillmoren kehittämän sijakieliopin kannalta. Aihe on laaja ja Õimin näkemykset mielenkiintoisia, mutta niihin ei ole tässä tilaisuutta puuttua lähemmin.

Kolmannen osan kolmannen niteen loppuun on painettu generatiivin kieliopin sanasto, joka on laadittu saksalaisen E. Langin käsikirjoituksen pohjalta. Hakusanat ovat englanninkielisiä, ja niille on annettu saksan-, venäjän- ja vironkieliset vastineet.

Keele modelleerimise probleeme on Viron uuden kielitieteen mainio foorumi ja hyvä tiedotusväline. Sen kirjoitukset ovat korkeatasoisia ja aiheet käsittelymetodeineen keskeisiä ja ajankohtaisia, mutta samalla myös arvonsa perustutkimuksena säilyttäviä. Hyvälle alulle sopii siis toivoa yhtä hyvää ja ennen kaikkea mahdollisimman pitkää ja laajaa jatkoa.

Pekka Sammallahti

Yleistajuinen johdatus kielen struktuuriin

BANGT SIGURD *Språkstruktur*. Den moderna språkforskningens metoder och problemställningar. Wahlström & Widstrand, Stockholm 1967. 152 s.

Lundin yliopiston pohjoismaisen filologian dosentin Bengt Sigurdin teos *Språkstruktur* on helppotajuinen joskin suppea yleisesitys monista modernin kielentutkimuksen keskeiskysymyksistä. Teos ei vaadi erityisiä yleiskielitieteellisiä ennakkotietoja, joten se sopii hyvin opaskirjaksi opintojensa alkuvaiheissa olevalle

opiskelijalle tai kielen rakenteesta ja kielellisten ilmiöiden luonteesta kiinnostuneelle asianharrastajalle. Myös äidinkielenopettajille teos on virikkeitä antava.

Tekijä on tietoisesti halunnut pysyä vain kielen synkroniseen puoleen kuuluvien kysymysten parissa. Teos ei siis yrittäkään antaa kokonaiskuvaa tämänhetkisen kielentutkimuksen tehtävistä, menetelmistä ja ongelmista. Sen sijaan siitä käy havainnollisesti ilmi, miten tärkeä merkitys kielen synkronisella tutkimuksella on niin käytännöllisten tarkoitusten kuin teoreettisen tiedonhalunkin kannalta; mainittakoon vain kielen rakenteen tuntemisen merkitys käytännön kielenhuollolle, kieli- ja tyyliopetuksen opettamiselle (tähän liittyy myös esim. kielen luettavuuden lisääminen), joukkoviestinten edelleenkehittelylle, ihmisen aivo- ja hermomekanismien tutkimukselle jne., puhumattakaan siitä merkityksestä, mikä synkronisella tutkimuksella on historioivalle tutkimukselle.

Sigurd tyytyy esittämään joukon keskeisiä tutkimusongelmia ja viittaa tulosten soveltamismahdollisuuksiin; itse tutkimusmetodien yksityiskohtia hän ei käsittele enempää kuin kunkin teoreettisen suuntauksen pääperiaatteiden ymmärtämiseksi on tarpeen.

Teos käsittää yhdeksän lukua. Näistä kaksi ensimmäistä ovat johdattelevia ja käsittelevät yleisesti kielentutkimusta ja sen suhdetta muihin tieteenaloihin sekä kieltä ja sen suhdetta ympäröivään todellisuuteen (lähinnä Sapirin—Whorfin hypoteesin perusteella). Kolme seuraavaa lukua sisältävät katsauksen fonetiikkaan, morfologiaan ja syntaksiin. Neljä viimeistä ja lukijan kannalta antoisinta lukua on omistettu generatiiville kieliopille, psykologvistiikalle, kielelle sosiaalisena ilmiönä sekä matemaattis-kvantitatiiville kielentutkimukselle.

Vaikka teos on sävyltään esittelevä, eri tutkimussuuntien pääperiaatteita ja tavoitteita tarkasteleva, on tekijä myös osoittanut eräitä etenkin taksonomiseen strukturalismiin sisältyviä heikkouksia (näin

esim. eräiden taivutus- ja johto-opin ongelmien osalta, s. 62—64). Myös generatiivin syntaksin edut aiempaan, välittömiin muodostimiin perustuneen lauseopin käsittelyn rinnalla osoitetaan selvästi; sitä vastoin generatiivi fonologia ja semantiikka ovat jääneet liian vähälle. Psykolingvistiikkaa käsittelevässä luvussa on tarkasteltu lähinnä sitä, mitä ihmisen aivoissa ja hermostossa puhetilanteessa tapahtuu, sekä niitä seikkoja, jotka vaikeuttavat puhutun tai kirjoitetun kielen ymmärtämistä. Sen sijaan sellaisia keskeisiä ongelmia kuin lapsen kielenoppimistapahtumaa tai erilaisia afasiatapauksia ei ole käsitelty huolimatta niiden suuresta psykolingvistisesta merkityksestä. Matemaattis-kvantitatiivisia kielentutkimusta esittelevä luku on kirjan laajin (24 s.) ja sisältää mm. katsauksen informaatioteoriaan ja esimerkkejä kvantitatiivien menetelmien soveltamismahdollisuuksista (esim. »luettavuusindeksi» laadinnassa).

Teokseen liittyy luvuittain jäsennetty bibliografia, joka kiinnostaa suomalaista lukijaa etenkin siihen sisältyvien lukuisien ruotsinmaalaisiin tutkimuksiin viittaavien tietojen vuoksi. Myös muunmaalaiseen yleiskielitieteelliseen kirjallisuuteen on runsaahkosti viitteitä.

Heikki Paunonen

Esitys deskriptiivin kielentutkimuksen metodeista

H. A. GLEASON *An Introduction to Descriptive Linguistics*. Revised Edition. Holt, Rinehart and Winston Inc., New York 1969. 503 s.

H. A. Gleasonin teos on tarkoitettu ennen kaikkea oppikirjaksi ja kirjoitettu lähinnä amerikkalaista lukijakuntaa silmällä pitäen. Sen ensimmäinen laitos ilmestyi v. 1955, toinen, uudistettu laitos kuusi vuotta myöhemmin. Vuoden 1961 laitokseen kirjoittaja oli tehnyt merkittä-

viä lisäyksiä (teokseen oli lisätty mm. transformaatioteoriaa käsittelevä luku). Vuoden 1961 jälkeen teosta ei kuitenkaan ole (ainakaan englanninkielisessä asussaan) uudistettu, vaan kaikki myöhemmät painokset (mm. nyt saatavissa oleva pehmeäkantinen painos) perustuvat vuoden 1961 laitokseen.

Gleasonin päätavoitteena on johdattaa lukija ymmärtämään kielen struktuuria ja oppimaan keinot sen kuvaamiseksi. Teoksen teoreettinen tausta perustuu amerikkalaiseen strukturalismiin, mutta se ei ole niinkään johdatus strukturalismin teoriaan kuin strukturaalien menetelmien soveltamiseen käytännössä kieltä analysoitaessa. Analyysimenetelmien merkityksen korostaminen on suoraa seurausta amerikkalaisen strukturalismin viime vaiheiden mekanistisuudesta ja nuivuudesta teoreettisempia ongelmia kohtaan; kielentutkimuksen (ja myös tutkijainkoulutuksen) päätavoitteena pidettiin kielenkuvauksessa tarpeellisten »keksimismenetelmien» (discovery procedures) kehittelyä. Gleasonin teoksessa keskeisellä sijalla ovat juuri tällaiset kielen fonologisen, morfologisen ja syntaktisen puolen kuvauksessa käytetyt keksimismenetelmät. Semantiikkaan Gleason ei kajoa; sulkihan amerikkalainen strukturalismi sen — lähinnä voimattomuuttaan — käsiteltävien kielenilmiöiden ulkopuolelle.

Teos on alkeisoppikirjaksi laajahko (503 s.); se käsittää 28 lukua sekä loppuun liitetyn kymmensivuisen bibliografian. Valtaosa luvuista käsittelee fonetiikkaa ja fonologiaa, morfologiaa sekä syntaksia. Näiden ohella on näkökulman laajentamiseksi erillisissä luvuissa tarkasteltu lisäksi viestintätapahtumaa ja informaatioteoriaa, maantieteellisiä ja sosiaalisia murteita sekä kielen muuttumista, kirjoitusjärjestelmiä ja kirjakieliä, kielitypologiaa ja tärkeimpiä kielikuntia. Päähuomio on kuitenkin kiinnitetty fonetiikkaan ja fonologiaan, joita käsitellään 11 luvussa. Myös morfologian kuvausongelmia on käsitelty laajasti (toisin kuin fonetiikan ja fonologian osalta Gleason on morfologian